

ške kolekcije. U tu grupu možemo svrstati studiju Michaela Vickersa, o grčkim i rimskim antikvitetima u XVII. stoljeću, koje razmatra s obzirom na podrijetlo im, razvoj interesa i njihovo društveno značenje. Doprinos Johna Dixona Hunta, koji obrađuje raritete s obzirom na njihovu primjenu u dekoraciji ne samo zbirki nego i vrtova, ima prijelazan status među prethodno okarakteriziranim studijama. Na taj je način dokumentirana šira važnost i također, namjena tih predmeta, a da ne govorimo o samom odnosu između zbirki i vrtova.

Posljednja grupa studija ulazi u trag sudbini neeuropskih kolekcionarskih predmeta u europskim zbirkama. J. C. H. King nastoji ustanoviti etnografske materijale iz Sjeverne Amerike, Christian Feast se usredotočio na materijale iz Meksika i Južne Amerike, Ezio Bassani i Malcolm McLeod obrađuju afričke izvore, dok se Julian Raby usredotočio na svijet islama, John Avers obrađuje Kinu, Oliver Impey Japan i Robert Shelton Indiju. Svi su oni imali široku orijentaciju u svom području i nisu težili samo identifikaciji već i uočavanju povijesnih i društvenih veza i motiva. Ti su doprinosi značajni za obogaćenje našeg uvida i procjene Kunst und Wurderekamere u XVI. i XVII. stoljeću.

Ako treba prosuditi to neobično opsežno izdanje, izuzetno svojom koncepcijom i uređenjem, onda ga ne smijemo prihvatiti jednostrano već u nekoliko nivoa.

Kao što sam naglasio, to nije monografija koja donosi sintetiziranu sliku razvoja europskih zbirki u XVI. i XVII. stoljeću, već donosi djelomične studije prema različitim točkama gledanja koji nam omogućuju da prodremo u realnost tih komora u njihovoj povijesnoj i društvenoj konstelaciji. Moramo shvatiti da su dosadašnje studije koje pokušavaju dati cjelokupni razvoj fenomena muzeja — imam na umu D. Murraya (1904), A. S. Wittlina (1949) ili G. Bazina (1967) — vrlo površne zato što muzeološkoj historiografiji nedostaje detaljna elaboracija, a to je bitno. I to je ono što je — vejrujem — doprinos ovog izdanja; to se može potkrijepiti i činjenicom da je na temelju tih istraživanja mnogo autora došlo do zaključaka koji nisu u skladu s onima do kojih je došao J. von Schlosser u svom pionirskom radu.

Pojedinačne studije i ukupna slika koju ovo izdanje pruža veoma su uvjerljiv dokument o izuzetnom povijesnom i društvenom značenju zbirki u XVI. i XVII. stoljeću, kojima još nije poklonjena dovoljna pažnja. Taj fenomen koji se može potkrijepiti mnogim dokumentima u ovoj knjizi nije bio samo obična marginalna pojava; naprotiv, bio je vrlo usko povezan s cijelim intelektualnim, društvenim, političkim i ekonomskim razvojem društva tog doba i odigrao je nezamjenjivu kulturnu ulogu svojim unutarnjim profiliranjem i napredovanjem. Ova bi publikacija mogla, prema tome, postati izuzetno značajan doprinos općoj povijesti, posebice povijesti znanosti i kulture, upravo u njihovim izvorima.

Razumljivo je da takva jedna opširna zbirka studija, koja se bavi nedovoljno poznatim područjem, ima kao posljedicu uočavanje mnogih problema.

Na prvom je mjestu metodologija. Većina autora vrlo dobro pozna povijesne i društvene datosti tog doba u onom okviru rada u koji su izučavani fenomen postavili te u mnogim primjerima, također i procijenili. Međutim, nisu svi među njima **ad fontes** u svom sudjelovanju; neki su zadovoljni samo općenitim objašnjenjem povijesnih činjenica. Oni koji su načinili originalne zapise većinom dopuštaju da budu fascinirani otkrićima tako da ostaju na faktografskom planu. Po mom mišljenju to je posebno povezano s činjenicom da mnogi sudionici nisu shvatili u dovoljnoj mjeri osebujnost proučavanog fenomena; oni su previše pod okriljem svoje vlastite specijalizacije i prosuđuju fenomen samo sa te točke gledišta. U njihovim je doprinosima očito da nisu uzimali u obzir u dovoljnoj mjeri povijesne i muzeološke radove, već — a smatram da je to čak i važnije — nisu posezali za muzeološkim studijama iz tog vremena. Činjenica je potvrđena i korištenom terminologijom. To očituje ne samo povijesno neodgovarajuće služenje specifično muzejskim izrazima nego i uvođenje suvremenih izraza u situacije onog doba, te čak i nastojanje pojedinih autora da procijene prošlost suvremenim terminima.

Da je to doista specifičan fenomen koji zahtijeva i specifično razumijevanje i procjenjivanje, potkrepljeno je studijama onih autora

koji su pokušali doći do suštine tog fenomena i koji su kao cilj imali njegovo diferenciranje po tipovima, kao što su, primjerice, E. Scheisler, L. Seelig, H. O. Boströme, H. D. Schepelern ili također Ch. Feest. Posebno je metodološki vrlo poticajan pristup J. Raba koji je pokušao ući u trag procesu formiranja tog fenomena s gledišta njegovih glavnih značajki, usprkos činjenici da je njegova studija dala samo djelomičan uvid.

Upravo u tim studijama vidim značajnu metodološku pobudu za daljnju orijentaciju koja bi trebala biti uglavnom povijesno-muzeološka, premda su neizbježne interdisciplinarne veze.

Saznanje koje sam stekao proučavajući tu publikaciju ne umanjuje izvanredno značenje i doprinos simpozija i te publikacije. Ono što ta publikacija ističe i potiče nezamjenjivo je. Suvremena kulturna povijest i upravo muzeologija imaju ozbiljnu potrebu za radom na takvoj studiji, jer samo takav rad može dokazati ne samo važnost tog specijalnog znanstvenog usmjerenja nego i pridonijeti da se pridruže budući istraživači. Pa ako imamo namjeru nastaviti dalje u tom području, tada će ova publikacija učiniti mnogo.

Stoga vjerujem da će se želja izdavača obistinuti i da će postati poticaj i početak za one »koji bi mogli u budućnosti nastaviti proučavanje početaka muzeja«.

S engleskog prevela prof. Mirna Crnobori.

MUSEUM, Unesco, Paris, vol. XXXVII, No. 3, 1985.

Višnja Zgaga

Muzejski dokumentacioni centar,
Zagreb

Primljeno: 9. 1. 1987.

Osnovna tema ovog broja »Museum« primjeri su prezentacije arheoloških nalaza »in situ«, odnosno arheološki muzeji na otvorenom. Prikazani primjeri predstavljaju nalaze iz različitih razdoblja i kulturnih perioda. Prvi je primjer rimskog grada u Švicarskoj, Augusta Raurica, u kojem je realizirano više metoda eksponiranja nalaza. Zgrade teatra i hrama, ko-

je su najprije otkrivene, prezentirane su bez ikakvih dodatnih informacija, odnosno samo su konzervirani nalazi. Rimska kuća novosagrađeni je objekt veličine jedne insulae, detaljna je i vjerna obnova bazirana na nalazima samog grada (originali) i rimskim kopijama. Rekonstrukcijom se slijedilo vjerno prikazivanje svih heterogenih sadržaja rimske kuće, i to s gotovo svim mogućim detaljima (draperije, rasvjeta, hortikulturno rješenje atrija). Na mjestu nalaza ognjišta za pečenje opeka sagrađena je staklena zgrada, koja se doimlje kao jedna ogromna vitrina (samo je stručnjacima dopušten ulaz u zgradu), i dopunjena bogatim didaktičkim materijalom o funkcioniranju peći, tipovima peći, raznim proizvodima i dr. No najveća atrakcija ovog lokaliteta je »rimska pekara« u kojoj se prikazuje »in vivo« spravljanje kruha starim metodama, koji se tu može i kupiti.

Desetogodišnje istraživanje rimskog grnčarskog centra u Boutovu, kraj Pavlikena u sjevernoj Bugarskoj, i otkriće više od 50 keramičkih radionica rezultiralo je gradnjom muzeja na samom lokalitetu.

Zbog neotpornosti materijala na atmosferilije bila je neizbježna gradnja muzeja. Presentacija bogatog materijala upotpunjena je prikazom kompletnog tehnološkog procesa keramičke produkcije a specijaliziranim seminarima nastoji se stvoriti internacionalni centar za proučavanje rimske keramike.

Prvi smo put u jednom specijaliziranom muzeološkom časopisu dobili stručne informacije o »kineskom arheološkom čudu«, armiji terakotnih figura prirodne veličine otkrivenih, odnosno prezentiranih otvorenjem muzeja na samom lokalitetu 1984. godine. Ovo ogromno arheološko nalazište, koje do sada ima tri velika iskopa s gotovo 8000 ratnika, u neposrednoj je blizini mauzoleja prvog kineskog vladara (259—210) u pokrajini Qin Shi Huang. Iznad prvog velikog iskopa nalazi se glavni dio muzeja u kojem su prikazani ratnici i konji »in situ«, u jednoj prostoriji izuzetno vrijedan nalaz brončanih kola i konja, a u dvije pokrajine različiti tipovi (činovi) ratnika, kola i oružja. Ovaj je muzej, otvoren tek prije godinu dana, posjetilo 6,5 milijuna posjetilaca. Uz ovaj se članak nadovezuju dva kraća prikaza historijata razvoja kineskih

muzeja, njihove orijentacije, te perspektive razvoja.

Poboljšati rad u muzejima — glavni je motiv osnivanja MAP-a (Museum Assessment Program) Saveza američkih muzeja (AAM). Riječ je o vrlo detaljnoj stručnoj analizi kompletnog muzejskog rada koja rezultira uvrštavanjem dotičnog muzeja na specijalni popis muzeja. Muzeji koji su ocijenjeni povoljno u vrlo kompliciranoj stručnoj kvalifikaciji imaju prioritet u traženju financijske pomoći, sponzorstva, stručnih usavršavanja, raznih stipendija i sl. Koliko je teško ispuniti uvjete, dovoljno govori podatak da je od — otprilike — 5500 muzeja Amerike 595 muzeja upisano u registar.

Realizacija jednog naizgled utopiističkog projekta, stvaranje Muzeja moderne umjetnosti na bazi kolekcije J. R. Sotoa u njegovom rodnom mjestu Ciudad Bolivar, (600 km od Caracasa), tema je članka u kojem se spominju kao suradnici i dva naša stručnjaka — Irina Subotić, koja je u Muzeju gostovala s izložbom **Zenitizma**, te Ivan Picelj, koji je svojim umjetničkim opusom uključen u specijalizirano opredjeljenje ovog muzeja — konstruktivističko, geometrijsko i kinetičko slikarstvo.

Navode se vrlo izravno i dva velika problema s kojima su suočeni kustosi muzeja: očuvanje i zaštita umjetničkih djela izrađenih od novih materijala u uvjetima velike vlažnosti, te neadekvatnost nove arhitekture koja je zanemarivala složene muzejske potrebe. Interesantan je i prikaz stalnog postava Državnog muzeja teatra, muzike i kina Ukrajine koji se bazirao na elementima teatarske scenografije, namjerno izbjegavajući ustaljene muzeografske metode, te se čitav postav doima kao komorni teatar. Posljednja dva priloga tematski se vežu uz jubilej 40-godišnjice Haške konvencije (Konvenciji o zaštiti kulturnih dobara u slučaju rata). U prvom članku govori se kako su tekle pripreme i evakuacije kulturnih dobara prije fašističke okupacije Lenjingrada i za vrijeme opsade, te metode zaštite nakon rata. U Puškinovom muzeju u Lenjingradu 1984. godine otvorena je izložba **30 djela Dresdenske galerije** kao memento na spašavanje umjetnina slučajno pronađenog plana mjesta sakrivenih slika, pronalaženje te transport i restauraciju koju su izveli ruski stručnjaci. Umjetnine su 1955. godine nakon restauraci-

je vraćene Dresdenskoj galeriji, koja se ovim putem — izložbom — i zahvaljuje.

MUSEUM, Unesco, Paris, vol. XXXVII, No. 4, 1985.

Višnja Zgaga

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Prilmljeno: 11. 2. 1987.

Citiranjem definicije pojma **ekomuzej** njegova začetnika G. H. Riviere najavljuje se tema broja posvećena sjećanju na jednog od najrevolucionarnijih muzeologa ovog stoljeća. De Varine, suosnivač ovog pokreta koji je i tvorac kovanice **ekomuzej**, objašnjava pod tim pojmom različite forme djelovanja i rada muzeja (interpretativni centar, muzej na otvorenom, muzej instrument razvoja, centar etnografske zaštite, muzej industrijskog nasljeđa) čiji je zajednički cilj **upotrijebiti cjelokupno nasljeđe za globalni razvoj**. Slijedi teoretski članak F. Huberta koji daje pregled razvoja ideje ekomuzeje u Francuskoj od 1967. godine do danas, slijedeći misao o razlici između teoretskih načela i njihove realizacije.

Vrlo je aktualan članak koji govori o nedavno uočenom problemu nadopunjavanja zbirki suvremenim materijalom, odnosno o kriterijima kojim se rukovodi da bi takvo prikupljanje građe istinski bilo slika društva i prostora. O projektu ekomuzeje Le Creusot mnogo se pisalo (čak smo imali prilike u Zagrebu i čuti predavanje njena osnivača M. B. Scalbert), a sada nas informira o načinu proširenja muzejskog kadra iz redova posjetilaca-korisnika.

O tome kako je pokret ekomuzeje u Francuskoj uvjetovao sve veće i veće pothvate zaštite kulturnog i prirodnog nasljeđa piše M. Que-rien.

Pokret nove muzeologije, izrastao iz nekih principa ekomuzeja, prikazan je deklaracijom Quebec (1984. godine), u kojoj su sadržani njeni osnovni principi.

Ove teoretske tekstove nadopunjuju primjeri, ilustracije raznolikih primjera funkcioniranja ekomuzeja iz raznih krajeva svijeta.

U Quebecu, Kanada, gdje danas postoji šest raznih tipova ekomu-